The Jewish grandmother from America, The President of Guyana by Woody Segal/Inyana

The title "Madam President" is a refreshing kind of expression which causes one who grew up in a male dominated society i.e. throughout the glob, to prick up their ears. Toward the end of the second millennium, the feminist revolution had not always succeeded in reaping its fruit. The prime positions remained in the hands of the strong gender.

Here and there are some exceptions and I am on my way to one of them. I am driving on a road in need of repair leading from the only deserted airport of Georgetown, the capital of Guyana - the only state in South America in which English is the official language - to the city itself. Through the window of the speeding car one can see tin huts and pitiful villages against a backdrop of a tropical jungle which covers the major part of the country. During my journey I looked at the inhabitants: 53% are descendants of the workers on sugar plantations that the British brought over, 35% are black and descendants of the slaves who were transferred throughout the British colonies, and they all have a woman as President by the name of Janet Rosenberg-Jagan. She is 77 years old and in December 1997 she was newly elected as President of Guyana, a state which is situated along the Atlantic Ocean in South America. Its area is equal to that of Britain but 80% of it is covered by forests.

Janet Rosenberg-Jagan, "Madam President", is a white, American, Jewish grandmother who rules over Guyana, despite the fact that there are hardly any Jews, American or white living there. Her hair is as white as snow and she usually wears short flowery dresses which help her to cope with the humidity and the tropical heat.

"My family were never orthodox but I have never denied my Jewish origins" says the President in a special interview for Ma'ariv.

"There are no Jews here other than myself. In the past there were some Jews who worked in diamonds, there was one Jew in Surinam, I think, and perhaps a few others in Barbados in the last century, but here there are none. During most of the years I have been here I was the only Jew in the whole country.

Although she has not hidden her Jewish identity, the contacts that she has with Israel are very tenuous. She is definitely not crazy about Netanyahu.

Of the population of this little state - 700,000 inhabitants in all, 200,000 live in the capital, Georgetown. The majority of the town houses are wooden, one storeyed and are perched on stilts in fear of flood. There are not many multi-storeyed houses in the town but one can find the odd one here and there. If one were to try hard one could even come across a traffic jam. Because in the last few years economists saw some progress in the country's shaky economy, it is possible today to see more cars on the streets than ever before in the past - most of them old or Japanese, but the common denominator is that all are cheap.

The gate of the presidential palace reminds one of the large gate in Zrifin in front of which careless security checks awaited us. After some minutes, we were inside marching among the wooden barracks on a pavement where the majority of the paving stones were broken. The President received the guests warmly and listened.

The first question: "How did it happen that a white Jewish girl from Chicago has become the President of this jungle area republic?"

"I don't know" ponders Jagan. "Perhaps I arrived here because I was a Jewess from the USA and in the 1930s and 40s, it was not an easy experience. There were so many prejudices and I could not live an ordinary American life. There were so many Jew haters around. I recall as a child that my parents used to plan vacations. Many places which we wanted to visit were not accessible because Jews and dogs were barred. Maybe this is what turned me into a fighter for human rights and to choose a political route which brought me to where I am now."

Janet Rosenberg was born in 1920 in Chicago to Jewish American parents. "My parents were very American," she says, !very non-religious. Perhaps because we lived in a Jewish free area and because my father's family were third generation American so they went Americanized. My mother's family was also non-traditional. Only when I was 10 or even older they sent me to Sunday school and there I learned a bit about Jewish customs".

When she is asked to say something in Hebrew she utters the only two words she remembers from that period: Shalom Aleichem.

The teenager, Janet Rosenberg, was "as beautiful as a filmstar, wise and popular", so says her cousin, Judy Flanders, today working as a journalist on the Washington Post. She had so many suitors. She loved chemistry and biology and as a hobby she adopted politics, art and flying. "She had an aeroplane made of wood that she built herself and I always loved playing with it", writes the cousin. Janet dreamed of becoming a pilot, she saved money from her summer work and with it paid for flying lessons. The money came to an end before she obtained a licence. "My parents did not have money to spare and thus ended my dream to fly", she says and she admits that she is still attracted to aeroplanes. Since her young days Rosenberg took to fighting for liberal causes, something quite unpopular in the USA at the time. She was drawn towards socialist ideas and equality and joined the Left even before the McCarthy era in which Liberals were accused of being communist traitors.

"At University I had different friends - one was black and he was accepted only because he was a brilliant football player, and one was Chinese. As a rule, I had an inclination to join the underdogs". She reflects, "At University I became very active in left-wing organisations and I took an active part in all demonstrations and protest marches. The feeling of persecution and deprivation I know from first hand experience: my father had to change his name. He was an engineer of heating systems and could not find employment. We moved to Detroit and again he was not employed. When the family moved to California he changed his name from Rosenberg to Roberts and all of a sudden his business flourished. They simply did not like Jews.

During World War II, Rosenberg reverted to the name that her father had rejected and registered at a nursing college. There she met Chadi Jagan, the son of an Indian family from Guyana, working on a sugar plantation. He studied dentistry and it was love at first sight.

"After 8 months of friendship we were married and we moved to Guyana" says the President. Chadi and Janet Jagan have built their lives in Georgetown. In the begging Chadi worked as a dentist and she as his assistant. Shortly afterwards they began their political activity and mobilised the workers on the sugar plantation creating a social movement and in 1950 they established the PPP, the Progressive Popular Movement, a socialist Marxist party which gained the support of the Indian majority in the country.

I entered politics not only because of my husband" said the President. I was the Secretary of the Party - years. I was the first woman to be elected to parliament; I was active in women's organisations; twice I was a minister. I was the first woman on the local council. I am not like the wife of other Presidents in this part of the world who gain their positions because of their husbands. I did it by myself. At that time Guyana was still a British colony and in London they did not like the idea that a pro-communist party should rule. The British Governor oppressed the activists and in 1953, half a year after his winning the elections, he cancelled the results with the excuse that Guyana was threatened by a communist regime."

The Jagan couple were sent to prison where they spent 5 months. At the elections in 1957 the party won and the same happened again in 1961 but the British decided to change the election procedure so that the political party of Porbas Bornum, the black leader, gained power.

They caused an upheaval among the sugar plantation workers and encouraged racial tension between Indians and blacks. You know how the CIA works...."

During the riots which followed, 176 people were killed. Rumours spread that President Rosenberg was a relative of Ethel and Julius Rosenberg, the communist Jewish couple who were executed for espionage for the USSR. The Americans and the British succeeded in their efforts. Bornum, the black leader, was elected as President and rejected the pre-........ ideas of Jagan and installed a new economic programme. In 1966 Guyana was declared as an independent state within the British Commonwealth. Bornum who ruled the country for 20 years created a totalitarian regime and crushed the country's economy. He died in 1985.

The years passed for the Jagan couple in opposition. Janet lost her American citizenship. The US authorities refused to give her a visa and she was considered a persona non gratis in her own homeland. They refused to allow her to visit the US, even when her father was diagnosed as having cancer. He died without being able to see her again. She said "They were afraid that we would .... but this was just paranoia". As a matter of fact, Janet lost her US citizenship twice: Just after she had voted in the election in Guyana in 1953 and then her citizenship was withdrawn immediately but in 1965 the High Court ordered that one was not permitted to withdraw American citizenship from someone who voted in the elections in Israel. "Because of that Israeli", says Jagan, "they returned my passport to me and then when I received my Guyanian citizenship in 1967, I was again informed that my American citizenship had been withdrawn".

"רציתי לפרוש, אבל במפלגה ביקשו, אז באתי". ג'נט רוזנברג ג'אגן, נשיאת גיאנה

צילומים: שחר עזרן

הסבתא היהודיה מאמריקה, נשיאת גיאנה

אודי סגלי גיאוה

תואר "גבירתי הנשיאה". הוא מיז צירוף מילים מרענו. שגורם לזקיפת אוזו אצל כל מי שגדל

בחברה הנשלטת על־ידי גברים, כלומר על פני כדור הארץ. לקראת סיום האלף השני תרבות המערב לא תמיד מצליחה לממש את פירותיה של המהפכה הפמיניסטית. התפקידים הבכירים. מה לעשות. נשארו בידי המיז החזק.

פה ושם יש חריגים, כלומר חריגות. ואני בדרך אל אחת מהן, נוסע בכבישים משובשים, המובילים משרה התעופה היחיד וה־ שומם של ג'ורג'טאון, בירת גיאנה – המדינה היחידה בדרום אמ־ ריקה בה אנגלית היא השפה הרשמית – אל העיר עצמה. מחלוז המונית הדוהרת אפשר לראות פחונים וכפרים עלובים, על רקע תפאורה של ג'ונגל טרופי. המכסה את רוב שטחי המדינה.

תוך כדי נסיעה אני מביט בתושבי גיאנה. 53 אחוז מהם הר דים, מצאצאי פועלי הסוכר שהביאו לכאן הבריטים. 35 אחוז הם שחורים, צאצאי העברים שהועברו ברחבי הקולוניות הבריטיות. ויש להם נשיאה. קוראים לה ג'נט רוזנברג ג'אגן, היא כת 77, וכדצמבר 97' נבחרה – מחדש – כנשיאת גיאנה, מדינה היושכת לחוף האוקיינוס האטלנטי, בדרום אמריקה. מדינת ג'ונגלים, שטחה כשטח בריטניה. אבל 80 אחוז ממנו מכוסה ביערות.

ג'נט רוזנברג ג'אגן, "גכירתי הנשיאה", היא סבתא יהודיה לבנה, אמריקנית משיקגו, ששולטת בגיאנה למרות שאין בה כמעט יהודים, אמריקנים או לבנים. שיערה צחור כשלג והיא לבושה בדרך כלל שמלות פרחוניות קצרות, שמסייעות לה להתמודד עם הלחות והחום הטרופיים.

"משפחתי לא היתה דתית, אבל אני מעולם לא התכחשתי למוצאי היהודי", אומרת הנשיאה בראיון מיוחד למעריב. "אין כאן יהודים מלבדי. היו פעם כמה יהודים בעיסקי היהלומים, והיה יהודי אחד בסורינאם, אני חושכת, ואולי עוד כמה בברב־

דוס, במאה הקודמת, אכל כאן אין. רוב השנים שאני כאן, הייתי היהודיה היחידה בכל המדינה".

ולמרות אייהסתרת היהדות. הקשרים שמקיימת הנשיאה עם ישראל רופפים בלבר. לא, היא לא תהיה עוד מיקרונזיה, וגם על נתניהו היא לא ממש משתגעת.

אוכלוסייתה של המדינה הזאת סטנה ביותר – 700 אלף אזר־ חים כסך הכל, 200 אלף מהם בג'ורג'טאון, הכירה. רוב הבתים בעיר עשויים עץ, חד־קומתיים, ועומדים על כלונסאות, מחשש הצפות. אין הרבה בניינים רבי קומות בעיר, אבל פה ושם אפשר למצוא. גם פקקי תנועה, אם מתאמצים. מאחר שבשנתיים האחד רונות מציינים הכלכלנים התאוששות מסויימת במצבה הרעוע של המדינה, ניתן לראות היום, יותר מבעבר, מכוניות בכבישים - רובן ישנות או יפניות, זולות במיוחד.

שער ארמון הנשיאות מזכיר את השער הגדול בצריפין. מא־ חוריו חיכתה לנו בדיקה ביטחונית רשלנית ביותר, ותוך דקות היינו בפנים, צועדים כין צריפי העץ על מדרכה שרכות מאכניה

הנשיאה מסבלת את האורחים בחום ושומעת את השאלה הראשונה: איך זה קרה שנערה יהודיה, לכנה משיקגו, נעשתה נשיאת הרפובליקה באזור הג'ונגלים הזה?

"אני לא יודעת" אומרת ג'אגן כמכט מהורהר. "אולי הגעתי הנה דווקא בגלל שהייתי יהודיה מארצות הברית, וכשנות ה־30 וה־40 זו היתה חוויה לא קלה. היו אז הרכה מאוד דעות קרומות. לא יכולתי לחיות חיים אמריקניים רגילים. כל־כך הרבה שונאי יהודים היו אז. אני זוכרת, בתור ילדה, שהורי היו מתכננים תופ־ שות. המון מקומות שרצינו לנסוע אליהם ירדו מהפרק, כי שם

היא בת 77, היהודיה היחידה בגיאנה שבדרום אמריקה, בה היא שולטת על הודים ושחורים. שמה ג'נט רוזנברג ג'אגן, סבתא חביבה וליברלית, שהספיקה להילחם במקארתיזם האמריקני, בשמרנות הבריטית ובכוחות האופל של הסי.אי.איי למה היא צריכה את זה? היא לא צריכה, אבל במפלגה שהקימה יחד עם בעלה, ממוצא הודי, חשבו שהיא מתאימה ■ את ישראל היא מכירה רק מהעיתונים וגיאנה, תחת הנהגתה, לא תהיה מיקרונזיה שניה ■ ומה יש לה להגיד על ראש הממשלה. בנימיו

נתניהו: "הוא נראה לי קצת מנותק" ■ ראיון ראשון, בלעדי ל'מעריב'

היהוריה

מאמריקה,

שיאת גיאנה:

(המשר מהעמוד הקודם)

הכניסה היתה אסורה 'ליהודים ולכלבים'. זה אולי מה שגרם לי להפוך להיות לוחמת לזכוי־ ות האדם, ולבחור בדרך הפוליטית שהביאה או־ תי לכאן".

ג'נט רוזנברג נולדה ב־1920 בשיקגו, להו־ רים, יהודים, ילידי ארצות הברית. "הורי היו מאוד אמריקנים". היא מספרת. "מאיד לא דתיי ים. אולי כגלל שגרנו כאזור כלי יהודים כמעט, ובגלל שמשפחתו של אבי היותה דור שלישי בארצות הברית, כך שהם עברו 'אמריקניזציה'.

גם משפחתה של אמי לא היתה מסורתית. רק כשהייתי בת עשר. או אפילו מאוחר יותר. של־ חו אותי ל'סנדיי סקול' (בית ספר בו לומדים יה־ דות ועברית בימי ראשוז – א.ס.) ושם למדתי קצת על מנהגים יהודיים".

כשהיא מתבקשת לומר משהו בעברית. היא אומרת את שתי המילים היחירות הזכורות לה מאותה תקופה: "שלום עליכם".

הנערה ג'נט רוזנברג היתה "יפה כמו כוכבת קולנוע, חכמה ופופולדית" - כמו שמעידה עליה בת־דודתה. ג'ודי פלנדר. היום עיתונאית ב'יושינגטין פוסט'. היו לה הרבה מחזרים, היא אהבה כימיה וביולוגיה וכתחביב אימצה את הפוליטיקון, האמנות והטיס. "היה לה מטוס מעץ שהיא כנתה בעצמה, ואני תמיד אהבתי

לשחק בו". כותבת בת הדודה.

ג'נט חלמה להיות טייסת, חסכה כסף מעד בודות הקיץ שלה, ולקחה שיעורי טיסה. הכ־ סף נגמר בסוף, לפני הרשיון. "להורים של לא זייה כסף לתת לי, וכך הסתיים הוזלום שלי לעוף", היא מספרת, ומודה שעדיין יש בה'משיכה למטוסים.

כבר בשנות נעוריה פיתחה רוזנברג זיקה ליברלית לוחמנית, תופעה מאוד לא מקוב־ לת באותה תקופה בארה"ב. היא נמשכה לרעיונות הסוציאליזם יהשוויון והתחברה עם השמאל, עוד לפני המקארתיזם שרדף את אנשי השמאל והאשים אותם בקומוניזם ובגידה כארצות הברית.

"באוניברסיטה היו לי חבהים שונים אחד שחור, שהתקבל רק בגלל שהיה שחקן פוטבול, ואחד סיני. בכלל, היתה לי נטייה להתחבר לאנדרדוגים", היא נזכרת. "באוני" ברסיטה הפכתי פעילה מאוד באירגוני השמאל והייתי שותפה לכל המחאות והה־ פגנות".

את תחושת הקיפוח היר מכירה מקרוב: 'אבא שלי נאלץ להחליף את שמו. הוא היה מהנדס של מערכות חימום ולא מצא עבורה. עברנו לדטרויט. והוא לא מצא עבודה. כשי המשפחה עברה לקליפורניה, הוא שינה את שמו מרוזנברג לרוברטס. אז העסק שלו החל לשגשג. פשוט לא אהבו יהודים".

במלחמת העולם השניה התגייסה רוזנב־ רג, שלימים חזרה לשם אותו נטש אביה, למאמץ המלחמתי ונרשמה לבית **הספר לא**־ חיות. שם פגשה את צ'די ג'אגן, בן למשפחת פועלים הודית. שעבדה במטעי הסוכר של גיאנה. הוא למד אז רפואת שיניים וזו היתה אהכה ממכט ראשון.

"אחרי שמונה חודשים של חברות, נישא" נו ונסענו לגיאנה", מספרת הנשיאה.

"לא הגעתי לפוליטיקה רק בגלל בעלי. הייתי מזכירה המפלגה 20 שנה: הייתי האשה הראשונה שנבחרה לפרלמנט: הייתי פעילה באירגוני הנשים: כיהנתי פעמיים כשרה, הייתי האשה

הראשונה במועצת העיריה.

"עשיתי את זה בעצמי

צ'די וג'נט ג'אגן כנו את חייהם כג'ורג'טאון.

בתקופה ההיא גיאנה היתה עדייו מושבה בריטית. ובלונדוז לא אהבו את הרעיוז שמפלגה פרו־קומוניסטית תשלוט. המושל הכרימי דאו לדכא את פעילי מפלגת העם וב־1953, חצי שנה אחרי הזכיה בבחירות, ביטל המושל את התוצאות, בטענה שעל גיאנה מאיימת השתל־ טות קומוניסטית. בני הזוג ג'אגן נשלחו לכלא,

ואז באו הבחירות של 1957 – והמפלגה זכתה בבחירות. כך גם ב־1961, אכל הבריטים, שנעד רו הפעם כסי.אי.איי האמריקני, החליטו לשנות את שיטת הבחירות כך שמפלגתו של המנהיג השחור, פורכס בורנום, תזכה בשלטון. "הכל היה מכור". אומרת היום הנשיאה. "הם עוררו מהומות בקרב פועלי הסוכר ועודדו מתח בין־

גזעי בין ההודים לשחורים. אתה יודע איך

במהומות שהתעוררו נהרגו 176 איש. על בני

הזוג ג'אגן הפיצו שמועות לפיהן היא קרובת

משפחה של אתל וג'וליוס רוזנברג. זוג היהורים

הקומוניסטים שהוצאו להורג באשמת ריגול

האמריקנים והבריטים הצליחו במשימתם:

בתחילה הוא עבד כרופא שיניים, כשהיא הסיי־ עת שלו. תוך זמן קצר פתחו בפעילות פוליטית, גייסו את פועלי מטעי הסוכר, הקימו תנועה חברתית וכ־1950 הקימו את מפלגת העם הפרו־ גרסיבית, PPP, מפלגה סוציאליסטית־מרקסיס־ טית שזכתה לתמיכת הרוב ההודי במדינה. "לא הגעתי לפוליטיקה רק בגלל בעלי" אומרת הנשיאה. "הייתי מזכירת המפלגה 20 שנה; הייתי האשה הראשונה שנבחרה לפרלמ־ נט: הייתי פעילה באירגוני הנשים: כיהנתי פעד מיים כשרה. הייתי האשה הראשונה במועצת העיריה. אני לא כמו נשות נשיאים אחרים בחד לק הזה של העולם. שזכו לתפקידים בגלל הבעד

לים. עשיתי את זה בעצמי".

שם שהו חמישה חודשים.

הסי.אי.איי עובד...".

לטובת ברית המועצות.

המנהיג השחור בורנום נבחר לנשיאות, רחה את הרציונות הפרו־סובייטיים של ג'אגן ואימץ תוכנית כלכלית חדשה. ב־1966 הוכרזה גיאנה כמדינה עצמאית במסגרת חבר העמים הבריטי. בורנום. ששלט במדינה 20 שנה. הנהיג בה מש־ טר כמעט טוטליטרי וריסק את כלכלתה. הוא מת ב־1985.

השנים האלה עברו על בני הזוג ג'אגן כאופר זיציה. ג'נט ג'אגן איברה את אזרחותה האמריק" נית. שלטונות ארצות הברית סירכו לתת לה ויזה והיא נחשבה "אישיות בלתי רצויה" במר לרתה. "הם סירבו לתת לי לבקר גם כשאבי חלה בסרטן. הוא מת, והם לא נתנו לי להיפגש אי־ תו", מספרת ג'אגן. "פחדו שנהפוך לעוד קוכה, אבל זו היתה סתם פרגויה".

למעשה, הפסידה ג'נט ג'אגן את אזרחותה האמריקנית פעמיים: בפעם הראשונה זה קרה אחרי שהצביעה בבחירות בגיאנה. ב־1953. ואזר־ חותה נשללה באופן מיידי, אולם. ב־1965 קבע בית המשפט העליון של ארצות הברית, כי אין לשלול את אזרחותו של אזרח אמריקני שהצביע בבחירות בישראל. "בגלל אותו ישראלי", אומרת ג'אגן, "החזירו לי את הדרכון שלי. ואז, אחרי שקיבלתי את אזרחותי הגיאנית, ב־67', הודיעו לי שוב שאזרחותי האמריקנית נשללה".

מרתון בינתחומי

דניס שרביט ניסים דיין

מהארכיטקטורה הנאצית ועד "ספרות זולה"

<u>פרו</u>פי משה צימרמן - פרופי רן שחורי - המבקר נסמן אינגבר

יום א' 3.5.98 (20.00–23.30) מוזיאון ארץ ישראל, ת"א כרטיסים: 6415244 בשעות הערב: 03–6415244

בוקר מוסיקלי

פרופ: אנדריי היידו ההסטוריון אלון קליבנוב "מודוס ויונדי"

קונצרט מיוחד בכלי התקופה ובלבוש מקורי יום ו' 8.5.98 (14.00–10.00) מוזיאון ארץ ישראל, ת"א כרטיסים: 6415244–03 בשעות הערב: 5774040

בֿק∧. סיור-סיפור ע~~ם ארי~~ק לורורתהי

26/4/98 'N DI

איך דיפודים הקאורה? סיור מיוחד בעוכם העיתונות מדריך גיקי חוגי (מעריב) יום ג' 26/5/98

angenz pi מעקבים, טביעות אצבע זימוי פֿלילי - 'ום חד פעמי ום א' 26/4/98

איכל צאורה נהן

סיור אישי בנתיבי ילדותה

24/4/98 1 01

פרטים והרשמה: שרשים, ת"ד 7588, ירושלים 91074, טל': 5666231 – 02 ה ממחיר הסמינרים בסופי שבוע באינטרנט: ww.shorashim.com

(המשך בעמוד 38)

Moige still

יום מיוחד וקונצרט סיום

מחבת ימים ום ד' 15/4/98 (חומ״מ

מואכים ואיסיוןכים

סיור אל סמטאות ירושלים

ופ' מיכאל הר סגור. פרופי דוד מנדלסון פרופי רן שחורי. ההסטוריון אלון קליבנוב

שרה לשם

בוחובות - מכון ויצמן (יום ב' 4.5.98 – 9:00) כרטיסים "הדרן" 77797977

מיפה - בית אבא חושי (יום ו' 9:00 – 15.5.98) כרטיסים "גובר" 14-8384777

הופיע הספר

"שאלות על אלוהים"

דיאלוגים

האם ניתן להוכיח את קיומו של אלוהים באמצעים לוגיים? האם הכפירה היא סוג של דת? האם אלוהים הוא מוסרי?

אורחים: ינהר הס ואלעזר שטורם

הוצאת הד ארצי וספריית שרשים